

Recomandări și comentarii la proiectul de lege privind participarea publică în procesul decizional

Elaborate în cadrul sesiunilor de dialog de politici în domeniul participării publice, susținute prin proiectul INSPIRED Moldova, finanțat de Uniunea Europeană.

Organizațiile autoare/semnatore - Centrul de Politici și Reforme, Promo-Lex, Amnesty International Moldova, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Primăria Mea, IDIS Viitorul, Asociația pentru Combaterea Izolării Informaționale ECOU, Consiliul Local de Transparență Cahul, Asociația EcoContact, Centrul Contact, Platforma Națională a Tinerilor pentru Participare Activă, Centrul de Antreprenoriat și Politici Economice (CAPE), Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD), Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (APSCF), Centrul Regional de Dezvoltare Comunitară, Keystone Moldova, Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități, A.O. „InnoVillage”, Transparency International-Moldova, Institutul de Politici Publice, AO Centrul Național de Mediu, AO Asociația Tinerilor Diplomați, A.O. „Centrul de Dezvoltare Durabilă și Inovare Civică”, Asociația de reabilitare a invalizilor din Republica Moldova (ARIM), A.O. „Femei pentru femei”.

Organizațiile participante la sesiunile de dialog - CPR, Promo-Lex, Amnesty International Moldova, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Primăria Mea, IDIS Viitorul, Asociația pentru Combaterea Izolării Informaționale ECOU, Consiliul Local de Transparență Cahul, Fundația Soros Moldova, Asociația EcoContact, Centrul Contact, Platforma Națională a Tinerilor pentru Participare Activă, Centrul de Antreprenoriat și Politici Economice (CAPE), Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD), A.O. „Pro Cimișlia”, AEFL - Abilități Europene Fără Limite, Asociația Obștească Caroma Nord, Platforma pentru Egalitate de Gen, A.O. Pădurea Noastră, Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (APSCF), AO Centrul Național de Mediu, AO Asociația Tinerilor Diplomați, A.O. „Femei pentru femei”, OHCHR Moldova, Fundația pentru Educație și Dezvoltare - Moldova (FED Moldova), Coaliția Sectorului Cultural Independent (CSCI), Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova, Centrul Pro Marshall din Republica Moldova, Institutul pentru Libertate și Democrație din Moldova, Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală LEADER, ALDA Moldova, Asociația Laolaltă, CRJM.

Resurse citate/utilizate

Linii directoare pentru participarea civilă la procesul de luare a deciziilor politice: <https://rm.coe.int/linii-directoare-pentru-participarea-civila-la-procesul-de-luare-a-dec/16807701ac>
Recomandarea Comisiei Europene referitoare la promovarea implicării și a participării efective a cetățenilor și a organizațiilor societății civile la procesele de elaborare a politicilor publice: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302836
Recomandările OSCE privind consolidarea participării asociațiilor la procesele decizionale publice, 2015 - <https://www.osce.org/files/f/documents/2/8/151631.pdf>
Draft guidelines for States on the effective implementation of the right to participate in public affairs - <https://docs.un.org/en/A/HRC/39/28>

Alte resurse:
Primele recomandări ale Dialogului de Politici <https://docs.google.com/document/d/1hZwG44yptXNpGFIUwlsnLbWNvcYCMjYj/edit?usp=sharing&ouid=101053162644137164706&rtpof=true&sd=true>
Policy brief - Mecanism de monitorizare și control: <https://cpr.md/publicatii/cum-asiguram-implementarea-standardelor-de-participare-publica-rezumat>
Policy brief - Subiecții legii: <https://cpr.md/publicatii/subiectii-participarii-publice-ambiguitati-de-reglementare>
Policy brief - Modalități și termene: https://drive.google.com/file/d/1bt4E4E1kDH9zrSivLApX6cZODI0y5jfZ/view?usp=drive_link

Nr	Subiect	Proiectul de lege	Comentarii și recomandări	Standarde internaționale
Generale: Într-un șir de articole din proiectul de lege este utilizată sintagma „cetățenii”, în special articolele 18 (înregistrarea și înaintarea inițiativei civice), articolul 21 (Răspunderea juridică), ceea ce poate sugera excluderea unor categorii de subiecți (de ex. organizațiile societății civile, persoane refugiate, apatrizi). Sugerăm revizuirea textului proiectului cu scopul unificării terminologiei privind subiecții dreptului la participare publică și utilizarea termenului „parte interesată” ca unul mai incluziv.				
1	Capitol 1. Scopul legii	Articolul 1. Scopul legii Prezenta lege are drept scop consolidarea democrației participative prin promovarea guvernării deschise și asigurarea participării publice în procesul decizional al autorităților publice.	Sugerăm următoarea formulare: <i>„Prezenta lege are drept scop garantarea respectării și exercitării dreptului fundamental la participare publică și a dreptului constituțional la administrare, în vederea consolidării democrației participative și asigurării transparenței procesului decizional al autorităților publice.”</i> Argumentare: În esență, proiectul de lege vine să asigure dreptul fundamental la participare în treburile publice și, considerăm, că acest lucru trebuie menționat expres.	Recomandarea UE: Prezenta recomandare urmărește să promoveze participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la elaborarea politicilor publice pentru a contribui la consolidarea rezilienței democratice în cadrul Uniunii. Recomandarea încurajează statele membre să ofere cetățenilor și organizațiilor societății civile mai multe oportunități de a participa efectiv la procesele de elaborare a politicilor publice desfășurate de autoritățile publice la nivel local, regional și național, în conformitate cu standardele și bunele practici stabilite. Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice: Articolul 25 Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una dintre discriminările la care se referă art. 2 și fără restricții nerezonabile; a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;

				Linii directoare (Consiliul Europei), pct. 1: 1. „Scopul acestor linii directoare este de a consolida și a facilita participarea persoanelor, a ONG-urilor și a societății civile în general la luarea deciziilor politice.”
2	Subiecții, obiectul și domeniul de aplicare	Articolul 2. Obiectul și domeniul de aplicare (1) Prezenta lege stabilește cadrul general privind formele, etapele și condițiile participării publice în procesul decizional, drepturile părților interesate, precum și obligațiile autorităților publice. (2) Prezenta lege se aplică procesului decizional desfășurat de următoarele autorități publice: Parlamentul; Președintele Republicii Moldova; Guvernul; autoritățile publice autonome; autoritățile administrației publice centrale de specialitate; autoritățile unităților teritoriale autonome cu statut juridic special; autoritățile administrației publice locale. (3) Autoritățile publice asigură participarea publică în procesul decizional pentru următoarele tipuri de proiecte de decizii: legile și hotărârile Parlamentului; decretele Președintelui Republicii Moldova; hotărârile și ordonanțele Guvernului; actele normative ale autorităților administrației publice centrale de specialitate; actele normative ale autorităților publice autonome; actele normative ale autorităților unităților teritoriale autonome cu statut juridic special; actele normative ale autorităților administrației publice locale; documentele de planificare și documentele de politici publice ale Guvernului; documentele de politici ale autorităților publice autonome, cu excepțiile prevăzute în Legea nr. 100/2017; documentele de politici de nivel local. (4) Prezenta lege nu aduce atingere reglementărilor speciale privind participarea publică, care se conțin în alte legi.	1. Sugerăm <u>excluderea sau reformularea alineatului (4)</u>. Formularea acestuia este vagă și riscă să facă inaplicabile sau inconsecvente garanțiile din lege perpetuînd dificultăți de interpretare prezente și acum, de exemplu în ceea ce privește aplicare normelor Legii 239 în privința Parlamentului. La moment, deși Parlamentul este menționat expres ca subiect al Legii privind transparența în procesul decizional, acesta nu aplică consecvent standardele acesteia, fiind guvernat simultan de câteva acte normative - Legea 239, Legea nr. 100, Regulamentul Parlamentului, Hotărîrea Parlamentului privind aprobarea platformei de dialog și participare civică . Considerăm că legea trebuie să asigure un cadru de reglementare unic și consecvent în domeniul participării publice, iar conflictul cu alte legi urmează a fi soluționat conform normelor generale (din Legea nr. 100 privind actele normative). 2. Totodată sugerăm includerea unui nou punct la alin. (3) care să prevadă aplicarea legii și deciziilor luate de autorități în perioada stării de urgență, asediu sau război: <i>j) actele adoptate de autorități în temeiul hotărîrii de declarare a stării de alertă, de urgență, de asediu sau de război, în măsura în care nu intervin situațiile prevăzute la articolul 16.</i> Alternativ - includerea unui nou alineat: <i>(5) Prezenta lege se aplică și procesului decizional reglementat de Legea privind managementul crizelor și Legea privind starea de urgență, starea de asediu și război, în măsura în care nu intervin situațiile prevăzute la articolul 16.</i> 3. La alin. (2) recomandăm includerea întreprinderilor de stat și a societăților comerciale care prestează servicii publice ca entități asupra cărora se aplică prezentul proiect de lege. Aceasta este necesar pentru a reglementa în materia transparenței decizionale, prin extinderea obligațiilor de informare, consultare și asigurare a participării publicului asupra întreprinderilor de stat și a societăților comerciale care prestează servicii publice, indiferent de forma lor juridică ori de regimul de proprietate. În fapt, aceste entități exercită atribuții de interes și putere publică, administrează bunuri publice și adoptă decizii cu efect direct asupra drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor (inclusiv asupra accesului la servicii esențiale și asupra nivelului tarifelor), astfel încât excluderea lor de la transparența decizională ar permite ocolirea garanțiilor participative prin externalizarea funcțiilor publice către structuri cu aparență comercială. Introducerea obligației este necesară pentru asigurarea bunei guvernări, a legalității și a proporționalității deciziilor care produc impact social, economic și de mediu, precum și pentru prevenirea arbitrariului și a conflictelor de interese în administrarea serviciilor publice. Consultarea publică timpurie și motivarea deciziilor sporesc calitatea actului decizional, reduc riscurile de litigii, cresc conformarea voluntară și legitimitatea socială a măsurilor adoptate, în special în	Recomandarea UE (pct. 5): [Statele membre ar trebui] (b) să dispună de o politică sau un cadru de reglementare clar definit(ă) în ceea ce privește atât participarea cetățenilor, cât și a organizațiilor societății civile, inclusiv în ceea ce privește obiectivele, procedurile și actorii relevanți implicați; (c) să aplice cadrului menționat la litera (b) numai limitări proporționale și comunicate în mod clar și să asigure accesul cetățenilor și al organizațiilor societății civile la mecanisme de recurs, după caz;

			domenii caracterizate de monopol natural și lipsa opțiunilor reale ale beneficiarilor. Extinderea transparenței decizionale asupra operatorilor de servicii publice garantează un tratament juridic coerent al situațiilor comparabile: acolo unde efectele sunt publice (tarife, condiții de furnizare, investiții, standarde de calitate, politici de acces), trebuie să existe garanții procedurale similare celor aplicabile autorităților publice. În acest fel se asigură efectivitatea principiului participării publicului, protecția interesului public și responsabilizarea entităților care gestionează servicii esențiale finanțate direct sau indirect din resurse publice. A se vedea și analiza Subiecții participării publice: ambiguități de reglementare	
3	Noțiuni	Articolul 3. Noțiuni principale În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică: - participare publică – implicarea părților interesate în procesul decizional; - parte interesată – orice persoană fizică sau juridică care poate fi afectată de o decizie a autorităților publice sau care este interesată de a se implica în procesul decizional; - grupuri specifice – grupurile de persoane subreprezentate sau aflate în risc de marginalizare sau excluziune, inclusiv tineri, femei, populație din mediul rural, minorități naționale, persoane cu venituri reduse, persoane cu dizabilități, imigranți, vârstnici sau alte categorii relevante; - decizie – orice act prevăzut la art. 2 alin. (3); - autoritate publică-autor - autoritatea administrației publice responsabilă de inițierea, elaborarea, adoptarea sau de promovarea spre adoptare a proiectului de decizie; - proces decizional – procesul de inițiere, elaborare și adoptare a deciziilor, desfășurat de autoritățile publice-autor; - recomandare – orice sugestie sau opinie cu caracter consultativ, exprimată de către o parte interesată în cadrul procesului decizional; - inițierea procesului decizional - etapa de consultare publică prealabilă elaborării proiectului de decizie, scopul acesteia fiind identificarea necesităților, a problemelor publice și a priorităților pentru definirea posibilelor opțiuni de soluții în proiectul de decizie; - consultare publică – reprezintă procesul prin care orice parte interesată poate formula recomandări în cadrul procesului decizional; - ședință de consultare publică – exercițiul de dialog larg și deschis tuturor părților interesate, desfășurat în format fizic, online sau mixt, pentru a discuta intenția de elaborare a proiectului de decizie sau pentru a consulta public proiectul de decizie elaborat; - platformă consultativă permanentă a autorității	1. Sugerăm modificarea definițiilor după cum urmează: Participarea publică – procesul prin care autoritățile implică părțile interesate în procesul decizional, de la etapa de inițiere a unei decizii până la implementare și evaluare, pentru a îmbunătăți calitatea și a crește legitimitatea politicilor, deciziilor și serviciilor. Proces decizional – procesul de stabilire a priorităților și agendei, de inițiere, elaborare, adoptare și monitorizare și evaluare a deciziilor, desfășurat de autoritățile publice-autor; 2. Recomandăm și definirea unor forme și instrumente specifice ale participării publice menționate în lege, precum <i>adunare cetățenească</i>, bugetare participativă, etc. 3. La definiția consiliului de participare sugerăm completarea după cum urmează: consiliu de participare/ consiliul de transparență - organ consultativ și de dialog permanent înființat pe lângă autoritățile administrației publice locale de nivel II sau nivel I sau de organizațiile societății civile, în scopul asigurării participării publice a părților interesate în procesul decizional;	Orientările ONU adresate statelor cu privire la punerea în aplicare efectivă a dreptului de a participa la afacerile publice¹: <i>Legile, politicile și aranjamentele instituționale ar trebui să asigure participarea egală a indivizilor și grupurilor la elaborarea, implementarea și evaluarea oricărei legi, reglementări, politici, programe sau strategii care îi afectează. Ar trebui să existe căi de atac eficiente în cazul încălcării acestui drept</i> Liniile directoare al Consiliului Europei: <i>„participare civilă”: implicarea persoanelor, a ONG-urilor și a societății civile în general în procesele de luare a deciziilor de către autoritățile publice. Participarea civilă la luarea deciziilor politice se deosebește de activitățile politice în sensul angajamentului direct față de partidele politice și se deosebește de lobby în sensul intereselor de afaceri;</i> <i>„procesul de luare a deciziilor”: elaborarea, adoptarea, punerea în aplicare, evaluarea și reformularea unui document de politică, a unei strategii, a unei legi sau a unui act normativ la nivel național, regional sau local, sau a oricărui proces în care se ia o decizie care afectează publicul sau un segment al acestuia, de către o autoritate publică investită cu competențele corespunzătoare;</i>

¹ https://www.ohchr.org/sites/default/files/2021-12/GuidelinesRightParticipatePublicAffairs_web.pdf

		administrației publice centrale – unul sau mai multe grupuri de lucru permanente cu participarea părților interesate, constituite pe lângă autoritatea administrației publice centrale de specialitate, în cadrul cărora se examinează și se consultă proiecte de decizii, precum și se discută subiecte de interes public sporit; consiliu de participare/ consiliul de transparență - organ consultativ și de dialog permanent înființat pe lângă autoritățile administrației publice locale de nivel II sau nivel I, în scopul asigurării participării publice a părților interesate în procesul decizional; inițiativă civică - acțiune prin care cetățenii Republicii Moldova își exprimă voința și pot propune inițierea elaborării deciziilor la nivel național sau local.		
4	Principii	Articolul 4. Principiile participării publice Participarea publică se bazează pe următoarelor principii: a) respect reciproc – interacțiunea constructivă, respectarea independenței opiniilor părților interesate, precum și a poziției autorităților publice responsabile de luarea deciziilor, excluderea oricăror forme de atac verbal, amenințare, defăimare, denigrare sau discurs instigator la ură; b) transparență – informarea proactivă și la cerere a părților interesate cu privire la toate aspectele procesului decizional; c) accesibilitate – asigurarea condițiilor de accesibilitate fizică, accesibilitate digitală și accesibilitate informațională a consultărilor publice pentru toate categoriile de părți interesate, inclusiv pentru grupurile specifice; d) incluziune – asigurarea identificării și participării efective în procesul decizional a persoanelor din grupurile specifice; e) nediscriminare – tratamentul egal al părților interesate implicate în procesul decizional, fără nicio formă de discriminare directă sau indirectă; f) responsabilitate – subiecții legii implică părțile interesate în procesul decizional la etapele când acestea pot influența formularea problemei, soluțiilor, obiectivelor și metodelor de implementare, examinează recomandările recepționate și oferă răspuns public despre rezultatele examinării recomandărilor; g) proporționalitate – formele de consultare publică și durata acestora, sunt stabilite în funcție de impactul proiectului de decizie care face obiectul consultărilor publice; h) integritate – supravegherea participării publice în procesul decizional, protejarea acestuia de interese private sau ale grupurilor de interese și prevenirea manifestărilor contrare interesului public precum: dezinformarea, presiunile nelegitime sau de manipulare în scopuri politice, comerciale sau de altă natură; i) evaluare periodică – proces sistematic de analiză a	1. Recomandare de ordin general: Pentru a fi nu doar declarative, principiile ar trebui să se regăsească și în prevederi concrete din textul de bază care ar asigura aplicarea acestora. În acest context sugerăm includerea în text a unor articole care să prevadă standarde de <i>accesibilitate</i> (de ex. locul și timpul de organizare a consultărilor, alegerea metodei de consultare online/offline, limbaj utilizat), <i>incluziune și reprezentativitate</i> (comunicarea direcționată cu grupurile afectate, cele minoritare și subreprezentate, criterii de reprezentativitate, etc - vedeți analiza realizată de experții contractați de Democracy Reporting International în procesul de dialog) În ceea ce privește <i>principiul proporționalității</i>, acesta este reflectat parțial prin termene diferite de consultare pentru diferite tipuri de documente și numărul semnături diferit în dependență de nivelul inițiativei civice. Totuși credem că acest principiu poate fi detaliat și mai mult (similar prevederilor din Articolul 14) - de ex. prin reguli care să sugereze un timp mai îndelungat de consultare și utilizarea mai multor forme de consultare pentru decizii care: - Afectează drepturile și interesele unui grup mare de oameni - Afectează drepturile și interesele grupurilor vulnerabile - Afectează substanțial situația socio-economică a cetățenilor - etc.	Recomandarea UE: să aplice cadrului menționat la litera (b) numai limitări proporționale și comunicate în mod clar și să asigure accesul cetățenilor și al organizațiilor societății civile la mecanisme de recurs, după caz; Liniile directoare ale Consiliului Europei: 4. Participarea civilă trebuie promovată și pusă în aplicare prin următoarele principii, care se aplică tuturor actorilor implicați în participarea civilă la luarea deciziilor politice: a. respect reciproc între toți actorii ca bază pentru interacțiune cinstită și încredere reciprocă; b. respectarea independenței ONG-urilor indiferent de corespunderea opiniilor lor cu cele ale autorităților publice; c. respectarea poziției autorităților publice care au responsabilitate și răspundere pentru luarea deciziilor; d. deschidere, transparență și răspundere; e. receptivitate, toți actorii fiind obligați să ofere un feedback adecvat; f. nediscriminare și incluziune, astfel încât toate vocile, inclusiv vocile celor mai puțin privilegiați și celor mai vulnerabili, să poată fi auzite și luate în considerare; g. egalitatea de gen și participarea egală a tuturor grupurilor, inclusiv a celor cu interese și nevoi speciale, cum ar fi tinerii, persoanele în vârstă, persoanele cu dizabilități sau minoritățile; h. accesibilitate prin utilizarea unui limbaj clar și a mijloacelor adecvate de participare, offline sau online, și pe orice tip de dispozitiv.

		implicării cetățenilor în procesul decizional al autorităților publice, cu scopul de a verifica atingerea obiectivelor, de a identifica deficiențele și de a asigura participarea publică și buna guvernanță; j) asigurarea resurselor – planificarea și acordarea resurselor umane, competente și suficient formate, financiare și tehnice, necesare pentru participarea publică efectivă în procesul decizional.		
--	--	---	--	--

5	Dreptul la participare publică	Articolul 5. Dreptul la participare publică Orice parte interesată are dreptul la participare publică în procesul decizional, în formele și condițiile prevăzute de prezenta lege și alte acte normative.	1. Pornind de la analiza comparativă a legislației actuale și a proiectului noii legi, considerăm că formularea propusă la art. 5 este mai puțin explicită. În prezent, art. 6 din Legea nr. 239/2008 stabilește în mod expres drepturile părților interesate, inclusiv: dreptul de a participa la orice etapă a procesului decizional, dreptul de a solicita și obține informații, dreptul de a propune autorităților inițierea unor decizii, dreptul de a prezenta recomandări asupra proiectelor supuse consultării. Acest nivel de protecție și claritate nu se regăsește în forma actuală a art. 5 din proiectul de lege, care nu reflectă complexitatea și natura fundamentală a dreptului la participare publică. Participarea publică nu este doar o procedură tehnică, ci un drept derivat din multiple drepturi constituționale — exercitarea suveranității (art. 2), libertatea de exprimare (art. 32), accesul la informație (art. 34), participarea la administrarea treburilor publice (art. 39) și libertatea întrunirilor (art. 40). La acestea se adaugă și standardele europene, unde participarea publică este tratată ca un drept fundamental, nu ca o etapă birocratică. Pentru a evita un regres legislativ, consider necesară reformularea art. 5 astfel încât acesta să recunoască explicit caracterul fundamental al participării publice, să includă componentele sale esențiale. În acest sens, propunem următoarea reformulare: <i>Articolul 5. Dreptul la participare publică</i> <i>(1) Participarea publică reprezintă dreptul părților interesate de a se implica liber, informat și efectiv în procesul decizional public, inclusiv prin exprimarea opiniilor; accesul la informație, inițierea, consultarea, monitorizarea și evaluarea deciziilor și politicilor publice, individual sau colectiv, în vederea influențării și responsabilizării autorităților publice. (aceeași definiție din noțiuni)</i> <i>(2) Exercitarea dreptului la participare publică se întemeiază pe un ansamblu de drepturi fundamentale interdependente, printre care: dreptul de acces la informație, libertatea de exprimare, libertatea de asociere și întrunire, precum și dreptul la o bună administrare.</i> <i>(3) În exercitarea dreptului la participare publică, părțile interesate au dreptul:</i> <i>a) să participe, în condițiile prezentei legi, la orice etapă a procesului decizional;</i> <i>b) să solicite și să obțină informații referitoare la procesul decizional, inclusiv proiectele de decizii și materialele aferente;</i> <i>c) să propună inițierea procesului decizional privind probleme de interes public;</i> <i>d) să prezinte recomandări, avize sau comentarii asupra proiectelor de decizii supuse consultării;</i> <i>e) să monitorizeze și să evalueze modul în care autoritățile publice respectă principiile transparenței și participării publice.</i> 2. Suplimentar, considerăm că proiectul de lege trebuie să reglementeze expres dreptul copiilor de a participa în procesele decizionale. Sugerăm adăugarea unui alineat sau articol: <i>Dreptul copiilor la participare publică este garantat, în condițiile legii.</i>	Conform art. 15 (1 -8) din legea 370/2023 cu privire la drepturile copilului - (1) Statul garantează copilului dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește. Opinia copilului va fi luată în considerare în mod obligatoriu, ținându-se cont de vârsta lui și gradul lui de maturitate, dacă aceasta nu contravine intereselor lui. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140710&lang=ro Totodată, prin ratificarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului, Statul și-a asumat să respecte inclusiv prevederile din art. 12 din prezenta Convenție și în special standardele de participare a copiilor din Comentariu 12 al Comitetului ONU privind Drepturile Copilului https://drepturilecopilului.md/files/ANEXELE/CDC_comentariul_general_12_versiune_scurta.pdf
---	--------------------------------	---	---	--

6	Condiții generale	Articolul 6. Condiții generale pentru asigurarea participării publice (1) Autoritatea publică-autor consultă opinia părților interesate și asigură participarea publică în procesul decizional aferent proiectelor de decizii, în condițiile prezentei legi. (2) Autoritatea publică-autor comunică, prin informare generală și direcționată, în timp util, în formate ușor accesibile și reutilizabile, informațiile necesare pentru participarea publică la procesul decizional. (3) Comunicarea despre procesul decizional al autorității se realizează cu utilizarea unui limbaj simplu, clar și concis. (4) Autoritatea publică-autor asigură proactiv accesul părților interesate la informațiile privind organizarea și desfășurarea procesului decizional prin publicarea obligatorie pe portalul de participare publică și site-ul web oficial al autorității publice, la compartimentul Transparența decizională prin referință (hyperlink) la portalul guvernamental https://particip.gov.md/, a următoarelor informații: a) lista părților interesate, dezagregată pe domeniile de competență ale autorității publice; b) informații privind formatele de lucru de implicare a părților interesate: platforma consultativă permanentă a autorității publice centrale/consiliul pentru participare/consiliul de transparență: componența, regulament de funcționare, procese-verbale ale ședințelor desfășurate; c) persoana sau subdiviziunea responsabilă de participarea publică în procesul decizional și datele de contact: telefon, adresă de e-mail; d) reglementările interne privind procedurile de asigurare a participării publice în procesul decizional; e) anunțurile de inițiere a elaborării proiectelor de decizii; f) proiectele de decizii supuse consultării publice; g) anunțurile privind organizarea ședințelor de consultare publică: data desfășurării, locația, părțile invitate și alte informații relevante; h) anunțurile privind retragerea proiectului de decizie din procesul decizional, cu indicarea motivului; i) rezultatele consultărilor publice: sinteza, proces-verbal al ședinței, referință (hyperlink) la înregistrarea video sau audio a ședinței;	1. Considerăm oportună completarea alineatului (4) cu un punct nou: „<i>modalitatea de înregistrare ca parte interesată</i>” 2. Considerăm oportună completarea alineatului (5) cu un punct nou: „<i>publică calendarul anual al consultărilor publice</i>”	Liniile directoare ale Consiliului Europei: 8. Informațiile trebuie să fie ușor accesibile, transparente și la dispoziția publicului, cu excepția informațiilor clasificate din motive clar definite prin lege sau a informațiilor restricționate din motive de protecție a datelor, în conformitate cu convențiile pertinente ale Consiliului Europei și cu alte obligații internaționale. 9. Informațiile adecvate trebuie furnizate în timp util pentru a permite o contribuție substanțială, atât timp cât deciziile sunt încă reversibile. 10. Autoritățile publice trebuie să planifice și să gestioneze participarea civilă și să definească în mod clar obiectivele, actorii, procesul, intervalul de timp și metodele utilizate. 11. Autoritățile publice trebuie să furnizeze informații complete și actualizate cu privire la procesul de luare a deciziilor și la procedurile de participare. 12. Autoritățile publice trebuie să depună eforturi pentru a evita împovărarea excesivă a persoanelor, ONG-urilor și a societății civile în general în procesul participării civile și pot întreprinde măsurile necesare pentru a facilita participarea. 13. În cazul în care autoritățile publice oferă un anumit sprijin persoanelor, ONG-urilor sau societății civile în general în procesul participării civile, acestea trebuie să facă acest lucru în așa fel ca să evite influențarea sub orice formă a rezultatului exercițiului de participare. 14. În caz de necesitate, trebuie să fie instituite sau dezvoltate organe de coordonare în vederea inițierii și gestionării proceselor de participare civilă, organismele necesare coordonării, cu condiția ca rolul lor să fie clar definit, evidențiat și susținut. 15. Autoritățile publice și ONG-urile ar putea încheia acorduri-cadru de cooperare pentru susținerea participării civile.
---	--------------------------	---	---	---

		j) dosarele proiectelor de decizii: 1) transmise spre adoptare, dacă autoritatea care adoptă decizia este alta decât autoritatea publică-autor; 2) adoptate, în cazul în care autoritatea publică-autor este împuternicită cu adoptarea deciziei. k) după caz, referința (hyperlink) la proiectul de lege transmis spre adoptare Parlamentului; l) referința (hyperlink) la decizia adoptată din Registrul de stat al actelor juridice legis.md sau Registrul de stat al actelor locale actelocale.md; m) raportul privind participarea publică în procesul decizional al autorității publice-autor pentru anul precedent. (5) Pentru organizarea participării publice în procesul decizional, autoritatea publică-autor: - desemnează prin ordin intern o persoană responsabilă de coordonarea și monitorizarea participării publice în procesul decizional al autorității; - elaborează și aprobă reglementări interne privind procedurile de asigurare a participării publice în procesul decizional, inclusiv proceduri speciale pentru asigurarea participării grupurilor specifice; - asigură planificarea și alocarea resurselor necesare participării publice în procesul decizional al autorității.		
7	Formele participării publice	Articolul 7. Formele participării publice Participarea publică în procesul decizional se realizează prin: a) informare, consultare publică și implicare în modul prevăzut de Capitolul II; b) înaintarea propunerilor de inițiere a elaborării deciziilor (în continuare – <i>inițiativa civică</i>), în modul prevăzut de Capitolul III.	Propunem reformularea Articolului 7 după cum urmează: Articolul 7. Formele participării publice <i>Participarea publică se realizează prin:</i> <i>a) informare și consultare publică, având ca scop asigurarea transmiterii de informații relevante de la autoritățile publice către public și colectarea opiniilor recomandărilor și observațiilor publicului asupra proiectelor de decizii, în modul prevăzut de Capitolul II;</i> <i>b) participarea în luarea deciziilor, având ca scop implicarea directă a cetățenilor și a reprezentanților societății civile în formularea, analizarea și fundamentarea opțiunilor de decizie;</i> <i>c) participarea prin inițiativa civică, având ca scop asigurarea posibilității cetățenilor de a înainta propuneri de inițiere a elaborării deciziilor,</i>	

			<i>măsurilor sau soluțiilor, în modul prevăzut de Capitolul III;</i> <i>d) participarea la implementarea politicilor publice, având ca scop asigurarea posibilității publicului de a se implica în activități concrete de implementare pentru a contribui la realizarea acțiunilor, programelor și serviciilor publice la etapa de punerea în aplicare a deciziilor;</i> <i>e) participarea la monitorizarea și evaluarea politicilor publice, având ca scop consolidarea responsabilității autorităților publice, îmbunătățirea calității implementării deciziilor și promovarea unei guvernări transparente și incluzive, în modul prevăzut de Capitolul V (nou);</i>	
8	Portalul de participare publică	Articolul 8. Portalul de participare publică (1) Portalul de participare publică (particip.gov.md) este platforma digitală centralizată care reprezintă punctul principal de acces al părților interesate la procesele decizionale ale autorităților publice și care facilitează participarea publică în formele prevăzute de prezenta lege și alte acte normative. (2) Modul de funcționare și utilizare a portalului de participare publică este stabilit de Guvern.	Recomandare privind implementarea: 1. Platforma particip.gov.md trebuie să fie ajustată la specificul lucrului APL, iar primăriile trebuie să beneficieze de suport tehnic și capacitate. Pe lângă elementele unei platforme centralizate, păstrate pentru APC, aceasta trebuie să îmbine și elementele platformelor hibride. Sarcina principală ar fi evitarea dublării publicării informației, după modelul hibrid al platformei italiene „Consultatione”. Platforma trebuie să rămână centralizată pentru APC, dar ar putea indexa și prelua informațiile de pe paginile web ale primăriilor, să conțină informațiile necesare pentru consultări și să funcționeze inclusiv după modelul hibrid. Platforma ar putea să indexeze alte consultări de pe platforme și să funcționeze ca un repository pentru consultări.	
9	E-democrație	Articolul 9. Platforma de susținere a democrației participative e-Democrație (1) Platforma de susținere a democrației participative e-Democrație (<i>în continuare – platforma e-Democrație</i>) asigură implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor prin crearea oportunităților de participare publică, prin instrumente digitale. (2) Modul de funcționare și utilizare a platformei e-Democrație este stabilit de Guvern.		
10	Capitol 2. Formele de consultare publică	Articolul 10. Formele de consultare publică (1) Consultarea publică este realizată de autoritățile publice-autor prin: 1) solicitarea recomandărilor în formă scrisă de la părțile interesate pentru toate proiectele de decizii menționate la art. 2, alin. (3); 2) desfășurarea ședințelor de consultare publică, pentru proiectele de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. a) – g) - i) și, la necesitate, pentru alte tipuri de proiecte de decizii; 3) organizarea formatelor de lucru pentru implicarea activă a părților interesate precum:	1) În formularea actuală, procesul de participare publică poate fi redus la o ședință a unui grup de lucru în cadrul platformei consultative, un grup de lucru ad-hoc sau toate formele de la pct. 3. Better Regulation Guidelines a Comisiei Europene diferențiază între formele de consultare publică (accesibile tuturor) și consultare targetată – cele enumerate la punctul 3. Pentru a fi publică, consultarea trebuie să fie realizată prin (a) solicitarea recomandărilor în formă scrisă de la părțile interesate sau (b) prin desfășurarea ședințelor publice, care sunt deschise tuturor. Formatele de la pct.3 pot fi folosite adițional, dar izolat nu constituie forme de	

		a) grup de lucru din cadrul platformei consultative permanente a autorității administrației publice centrale; b) organ consultativ permanent pe lângă autoritatea administrației publice locale; c) grup de lucru ad-hoc; d) atelier, masă-rotundă; 4) efectuarea sondajelor de opinie prin intermediul portalului național de participare publică și platforma e-Democrație; 5) desfășurarea formelor alternative de dialog cu cetățenii: adunare cetățenească, dialog național; 6) alte forme de consultare publică. (2) La organizarea consultării publice, autoritatea publică-autor: a) identifică părțile interesate relevante și grupurile specifice potențial afectate de viitoarea decizie; b) implică părțile interesate și grupurile specifice identificate în procesele de consultare publică; c) elaborează și diseminează informațiile într-un limbaj clar, simplu și accesibil, adaptat diferitelor niveluri de înțelegere și nevoi de comunicare ale părților interesate țintite; d) poate atrage experți externi pentru facilitarea și moderarea dialogurilor, precum și pentru desfășurarea formelor alternative de dialog cu cetățenii. (3) Selectarea părților interesate pentru implicare activă în diferite formate de lucru se realizează în cadrul unei proceduri deschise, cu publicarea criteriilor de selectare. (4) Selectarea formei de consultare publică se realizează proporțional impactului public al proiectului deciziei și al interesului public față de acesta. (5) Instrucțiunile și ghidurile privind modul de organizare și desfășurare a diferitor forme de consultări publice sunt aprobate prin ordinul Secretarului general al Guvernului.	consultare publică. Formatele de lucru pot fi enumerate în cadrul unui articol separat pentru a nu confunda aceste două procese. La fel formele de la punctele 4, 5, 6, pot fi reglementate într-un articol separat ca forme adiționale de consultare publică. Aceasta va înlătura riscul ca un proces participativ să fie înlocuit de un sondaj online. Referitor la „(2) La organizarea consultării publice, autoritatea publică-autor” - aceasta nu ține de formele de participare publică, poate fi un articol aparte despre pregătirea consultării publice 2) Recomandăm definirea clară a formelor de consultare cu includerea unor criterii minime, nu doar enumerarea acestora, pentru a nu lăsa descrierea acestora în acte ulterioare sau a permite interpretarea extensivă sau abuzivă a acestora. 3) La art. 10. Formele de consultare publică, La alin. (1) pct. 2) instituie obligativitatea desfășurării ședințelor de consultare publică pentru proiectele de decizii menționate la art. 2 alin. (3) lit. a) și lit. h)–j), fără a fi prevăzut o justificare normativă pentru selectarea exclusivă a acestor categorii de acte. Astfel, dintre toate tipurile de proiecte enumerate la art. 2 alin. (3), legiuitorul optează pentru includerea legilor și documentelor de politici adoptate de Parlament (lit. a)), documentelor de planificare și documentelor de politici publice ale Guvernului (lit. h)), documentelor de politici ale autorităților publice autonome (lit. i)), documentelor de politici de nivel local (lit. j)), excluzând însă, hotărârile și ordonanțele Guvernului (lit. c)), actele normative ale autorităților administrației publice centrale (lit. d)), actele normative ale autorităților publice autonome (lit. e)), actele normative ale autorităților administrației publice locale (lit. g)). În lipsa unei fundamentări explicite, nu este clar care a fost criteriul de diferențiere între aceste categorii de acte. Or, din perspectiva impactului asupra drepturilor, intereselor legitime sau mediului, actele normative adoptate de Guvern sau de autoritățile administrației publice centrale de specialitate pot avea efecte la fel de semnificative ca documentele de politici publice. Această selecție aparent arbitrară ridică probleme din perspectiva principiului egalității de tratament normativ, principiului securității juridice și al previzibilității legii și coerenței interne a reglementării. În absența unui criteriu clar (de exemplu: natura strategică a documentului, impactul general, caracterul programatic, efectele pe termen lung etc.), norma riscă să creeze un regim diferențiat nejustificat între acte cu impact comparabil. Această omisiune este deosebit de relevantă, întrucât numeroase decizii cu impact direct asupra mediului sunt adoptate sub forma hotărârilor Guvernului sau a actelor normative ale autorităților administrației publice centrale de specialitate, care, potrivit actualei formulări, nu ar intra în mod automat sub incidența obligativității ședinței de consultare publică. În această ordine de idei, se impune fie explicarea în nota de fundamentare a criteriilor utilizate pentru selectarea actelor prevăzute la art. 2 alin. (3) lit. a) și h)–j), fie reformularea art. 10 alin. (1) pct. 2) astfel încât obligativitatea ședinței de consultare publică să fie raportată la criterii obiective (de exemplu, impactul semnificativ asupra interesului public, drepturilor fundamentale sau mediului), și nu la o enumerare limitativă lipsită de justificare. Clarificarea acestui aspect este esențială pentru a evita tratamente diferențiate nefundamentate și pentru a asigura aplicarea coerentă și nediscriminatorie a mecanismelor de participare publică.	
--	--	--	---	--

			4) Referitor la alin. 5 („Instrucțiunile și ghidurile privind modul de organizare și desfășurare a diferitor forme de consultări publice sunt aprobate prin ordinul Secretarului general al Guvernului”) considerăm că nu este oportun ca legea să prevadă exact tipul de decizie prin care sunt aprobate instrucțiunile privind desfășurarea diferitor forme de consultare - acestea ar putea fi aprobate și prin alte modalități, de ex. prin hotărîre de Guvern, hotărîre a parlamentului, etc.	
11	Inițierea elaborării proiectului de decizie	Articolul 11. Inițierea elaborării proiectului de decizie (1) La inițierea procesului decizional, autoritatea publică-autor anunță intenția de elaborare a deciziei prin plasarea pe portalul de participare publică a anunțului privind inițierea elaborării proiectului de decizie, care cuprinde următoarele elemente: a) data plasării anunțului; b) obiectul și scopul elaborării proiectului de decizie; c) termenul-limită și modalitatea de înaintare a recomandărilor; d) datele de contact ale persoanei responsabile de elaborarea proiectului de decizie; e) după caz: 1) materiale aferente inițierii elaborării proiectului de decizie; 2) mențiunea despre constituirea unui format de lucru de implicare a părților interesate la elaborarea proiectului de decizie; 3) mențiunea despre desfășurarea ședinței de consultare publică prealabilă elaborării proiectului de decizie, conform art. 14; 4) mențiunea despre realizarea unui sondaj de opinie; 5) mențiunea despre aplicarea art. 16 alin. (1) și argumentarea de rigoare. (2) Anunțul privind inițierea elaborării proiectului de decizie este transmis de autoritatea publică-autor direcționat părților interesate conform listei, prin portalul de participare publică. (3) Autoritatea publică-autor poate folosi și alte căi de informare precum: afișarea anunțului la sediul său într-un spațiu accesibil publicului, difuzarea în mass-media centrală sau locală, publicarea pe profilul oficial al autorității pe rețelele de socializare, după caz. (4) Termenul-limită pentru înaintarea recomandărilor este de cel puțin:	Propunem reformularea: „(1) La inițierea procesului decizional, autoritatea publică-autor anunță intenția de elaborare a deciziei prin plasarea pe portalul de participare publică și pe paginile web ale instituției publice, cu integrarea modulului de participare, a anunțului privind inițierea elaborării proiectului de decizie, care cuprinde următoarele elemente:”	

		a) 10 zile lucrătoare de la publicarea anunțului – în cazul proiectelor de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. a) – g); b) 15 zile lucrătoare de la publicarea anunțului – în cazul proiectelor de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. h) – j). (5) La necesitate, în funcție de complexitatea obiectului și a scopului elaborării proiectului de decizie, autoritatea publică-autor poate extinde termenul de înaintare a recomandărilor. (6) După expirarea termenului-limită stabilit pentru înaintarea recomandărilor, autoritatea publică-autor întocmește sinteza recomandărilor în conformitate cu art. 13 alin. (4) - (7).		
12	Informare , anunț	Articolul 12. Consultarea publică a proiectului de decizie (1) După elaborarea versiunii inițiale a proiectului de decizie autoritatea publică-autor plasează pe portalul de participare publică anunțul privind consultarea publică a proiectului de decizie și include modulele de integrare pe paginile web, care cuprinde următoarele elemente: a) data plasării anunțului; b) proiectul de decizie; c) materialele aferente proiectului de decizie, inclusiv, după caz, sinteza recomandărilor recepționate în termenul-limită prevăzut la art. 11 alin. (4); d) domeniul de politică; e) descrierea succintă a obiectivelor și a principalelor prevederi ale proiectului de decizie; f) datele de contact ale persoanei responsabile de elaborarea proiectului de decizie; g) termenul-limită și modalitatea de înaintare a recomandărilor; h) după caz, mențiunea despre desfășurarea ședinței de consultare publică a proiectului de decizie sau a altor formate de lucru cu implicarea părților interesate, conform art. 14; i) după caz, mențiunea despre aplicarea art. 16 alin. (1) și argumentarea de rigoare. (2) Anunțul privind consultarea publică a proiectului de decizie este transmis de autoritatea	La Articolul 12 (5) sugerăm excluderea sintagmelor „la necesitate” și „<i>poate</i>” și specificarea termenului minim cu care poate fi extinsă perioada de înaintare a recomandărilor.	Liniile directoare ale Consiliului Europei: 16. Intervalul de timp planificat trebuie să ofere, cu excepția circumstanțelor excepționale și bine definite, oportunități suficiente pentru a pregăti și a prezenta în mod corespunzător contribuții constructive. În mod similar, recurgerea la proceduri restrânse și/sau proceduri care implică un număr limitat de actori trebuie să aibă loc numai în circumstanțe excepționale și din motive justificate. 17. Domeniul de aplicare și metoda participării civile trebuie să fie proporționale cu problema în cauză. Autoritățile publice trebuie să solicite o gamă cât mai largă de contribuții, inclusiv din partea grupurilor de persoane marginalizate, dezavantajate și vulnerabile. 18. Autoritățile publice nu trebuie să ia o decizie finală până la sfârșitul procesului de participare civilă pe care l-au lansat, cu excepția unor circumstanțe excepționale și cu condiția prezentării unor justificări clare.

		publică-autor direcționat părților interesate conform listei, prin portalul de participare publică. (3) Autoritatea publică-autor poate folosi și alte căi de informare precum: afișarea anunțului la sediul său într-un spațiu accesibil publicului, difuzarea în mass-media centrală sau locală, publicarea pe profilul oficial al autorității pe rețelele de socializare, după caz. (4) Termenul-limită pentru înaintarea recomandărilor este de cel puțin: a) 10 zile lucrătoare de la publicarea anunțului – în cazul proiectelor de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. a) – f); b) 15 zile lucrătoare de la publicarea anunțului – în cazul proiectelor de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. g) – i). (5) La necesitate, în funcție de complexitatea proiectului de decizie supus consultării publice, a interesului public pentru acesta, autoritatea publică-autor poate extinde termenul de înaintare a recomandărilor. (6) După expirarea termenului-limită stabilit pentru înaintarea recomandărilor, autoritatea publică-autor întocmește sinteza recomandărilor, în conformitate cu art. 13 alin. (4) - (7).		
13	Înaintarea și examinarea recomandărilor	Articolul 13. Înaintarea și examinarea recomandărilor (1) Orice parte interesată înaintează recomandări autorității publice-autor în cadrul procesului decizional: a) în formă scrisă - prin intermediul portalului național de participare publică, la adresa poștală, adresa electronică sau la sediul autorității publice – autor ; b) în formă verbală – în ședințele de consultare publică sau în alte formate de lucru, organizate de autoritatea publică-autor pentru consultarea publică în procesul decizional. (2) Recomandările în formă scrisă, transmise în mod individual sau colectiv, se transmit cu menționarea datei trimiterii și a datelor de contact ale expeditorului și sunt înregistrate de către autoritatea publică-autor conform legislației.	Propunem excluderea alineatului (7) din Articolul 13. În formularea actuală acesta nu adaugă claritate obligațiilor autorității publice, și poate fi interpretat ca excluzând orice responsabilitate în ceea ce privește recomandările primite. Mai mult de atât, acest alineat nu este relevant deoarece, conform proiectului de lege, recomandările primite sunt incluse în sinteza recomandărilor unde autoritatea își argumentează pozițiile folosind argumente documentate/trimiteri le cadrul normativ etc.	Liniile directoare ale Consiliului Europei: 24. Autoritățile publice trebuie să ofere un feedback public privind rezultatul consultărilor, în special informații care să motiveze orice decizie finală.

		(3) Înaintarea recomandărilor în formă verbală se consemnează în procesele-verbale ale ședințelor respective. (4) Recomandările recepționate de autoritatea publică-autor, la etapa de inițiere a elaborării și la etapa de consultare publică a proiectului de decizie, sunt incluse în sinteza recomandărilor, întocmită în conformitate cu anexa nr. 2 la Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative. (5) Autoritatea publică-autor examinează recomandările recepționate și decide acceptarea sau neacceptarea acestora, totală sau parțială. Rezultatul examinării recomandării se indică în sinteză, iar în cazul acceptării parțiale sau neacceptării recomandării, se indică și argumentarea acestei decizii. (6) În procesul de examinare a recomandărilor recepționate, autoritatea publică-autor urmărește echilibrarea intereselor individuale, sectoriale și generale. (7) Autoritatea publică-autor are dreptul de a lua decizii finale, asumându-și responsabilitatea instituțională, chiar și în cazul în care opiniile publice exprimate sunt divergente sau critice, cu respectarea principiilor transparenței și a responsabilității publice.		
14	Ședința de consultare publică	Articolul 14. Ședința de consultare publică (1) La orice etapă a procesului decizional, autoritatea publică-autor poate organiza ședințe de consultare publică pentru a supune discuției intenția de elaborare a deciziei sau a pune în dezbatere proiectul de decizie. (2) Ședința de consultare publică se organizează obligatoriu pentru proiectele de decizii care pot avea un impact semnificativ asupra interesului public, asupra drepturilor și obligațiilor persoanelor sau asupra mediului economic și social. Se consideră de impact semnificativ deciziile care: a) introduc reglementări noi ori modifică substanțial cadrul normativ existent într-un anumit domeniu, afectând stabilitatea și predictibilitatea acestuia; b) au consecințe importante asupra dezvoltării economice, sociale, culturale sau de mediu la nivel local sau național; c) vizează stabilirea sau revizuirea obiectivelor strategice, priorităților sau programelor de dezvoltare la nivel național, sectorial sau local.	1. Sugerăm includerea unui alineat cu următorul conținut: „Ședințele de consultare publică pot fi transmise în direct la posturile publice naționale și locale de radio și televiziune, alte canale mediatice, pe rețelele de socializare sau pe pagina web oficială a autorității publice locale de către distribuitorii sau furnizorii de servicii media ori de către persoane fizice”. (formulare preluată parțial din Legea privind administrația publică locală art. 17 alin.(7)) 2. Recomandăm o reformulare mai clară a alineatului (10).	

	(3) Autoritatea publică-autor plasează anunțul privind organizarea ședinței de consultare publică, cu minim 5 zile lucrătoare înainte de desfășurarea acesteia, pe portalul de participare publică, care cuprinde următoarele elemente: a) data plasării anunțului; b) formatul ședinței de consultare publică (cu prezență fizică, online sau mixt); c) data și locul ședinței de consultare publică; d) în cazul ședinței de consultare publică desfășurată online sau mixt – modalitatea de conectare; e) modul de înregistrare a participanților; f) ordinea de zi a ședinței de consultare publică; g) proiectul de decizie și materialele aferente care vor fi supuse discuției, dacă ședința se desfășoară la etapa consultării publice a proiectului; h) datele de contact ale persoanei responsabile de elaborarea proiectului de decizie. (4) Anunțul privind desfășurarea ședinței de consultare publică este transmis de autoritatea publică-autor direcționat părților interesate conform listei, prin portalul de participare publică. (5) Autoritatea publică-autor poate informa publicul și prin alte căi de comunicare precum: afișarea anunțului la sediul său într-un spațiu accesibil publicului, difuzarea în mass-media centrală sau locală, publicarea pe profilul oficial al autorității pe rețelele de socializare, după caz. (6) În ședința de consultare publică: a) reprezentantul autorității publice - autor prezintă: 1. la etapa de inițiere – justificarea intenției de elaborare a proiectului de decizie și, după caz, necesitățile și problemele identificate, propunerile și eventualele soluții; 2. la etapa de consultare publică - proiectul de decizie; b) părțile interesate participante la ședință prezintă verbal recomandările asupra proiectului. (7) Pentru formatele online și mixt se asigură posibilitatea intervenției părților interesate participante online. (8) Părțile interesate participante la ședința de consultare publică sunt informate despre regulile de dialog din cadrul ședinței de consultare publică, asigurând posibilitatea fiecărui participant de a prezenta recomandările.	
--	--	--

		(9) Pentru proiectele de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. h) – j), la etapa de consultare publică a proiectului de decizie, autoritatea publică-autor este obligată să desfășoare cel puțin o ședință de consultare publică. (10) În cazul în care o parte interesată constată, până la aprobarea proiectului de decizie, încălcarea procedurilor de participare publică menționate la art. 11 – 14, aceasta înaintează autorității publice-autor, o solicitare argumentată de desfășurare, conform prezentului articol, a ședinței de consultare publică, care nu poate fi refuzată.		
16	Procesul decizional simplificat	Articolul 16. Procesul decizional accelerat (1) Autoritatea publică-autor poate desfășura procesul decizional fără efectuarea consultării publice, în cazul în care o astfel de măsură este necesară și proporțională pentru: a) prevenirea situațiilor excepționale, prevăzute de actele normative, sau combaterea consecințelor acestora; b) protejarea împotriva amenințărilor la viața sau sănătatea persoanelor ori la siguranța publică. (2) Autoritatea publică-autor publică proiectul de decizie care urmează a fi adoptat în conformitate cu alin. (1) pe portalul de participare publică, cu indicarea motivelor care au stat la baza aplicării alin. (1). (3) Prevederile prezentului articol nu se aplică în cazul proiectelor de decizii incluse în planurile de activitate anuală a autorității publice-autor și al proiectelor de decizii menționate la art. 2, alin. (3), lit. h) – j) și la art.14, alin. (2).	Sugerăm reformularea alineatului 1, după cum urmează. <i>(1) Autoritatea publică-autor poate desfășura procesul decizional fără efectuarea consultării publice, fie organiza consultarea în termeni mai restrânși decât cei prevăzuți în prezenta lege, în cazul în care o astfel de măsură este necesară și proporțională în unul din cazurile de mai jos și doar dacă consultarea ar putea conduce la prejudicii:</i> a) prevenirea și remedierea situațiilor excepționale, prevăzute de actele normative, sau combaterea consecințelor acestora; b) protejarea împotriva amenințărilor iminate la viața sau sănătatea persoanelor ori la siguranța publică.	Liniile directoare ale Consiliului europei: Orice limitări sau restricții ale participării trebuie definite în mod clar în acest cadru și trebuie să fie în conformitate cu Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și cu jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului.
17	Definitiva rea și adoptarea proiectului de decizie	Articolul 17. Definitivarea și adoptarea proiectului de decizie (1) După desfășurarea consultării publice și definitivarea proiectului de decizie, precum și în cazul prevăzut la art. 16, autoritatea publică-autor plasează pe portalul de participare publică: a) proiectul definitivat al deciziei care urmează să fie adoptat de autoritatea publică competentă; b) nota de fundamentare; c) sinteza propunerilor și recomandărilor; d) după caz: procesele-verbale ale ședințelor de consultare publică desfășurate, precum și alte materiale, aferente participării publice și în baza cărora a fost elaborat proiectul deciziei.	Termenul de „referință (hyperlink)” la portalul guvernamental particip.gov.md presupune doar referință la portal, dar nu și preluarea modului de participare care trebuie integrat. Recomandăm să fie reglementat și integrarea modului de participare pe paginile web, și anume fiecare compartiment de pe pagina „Transparență” să aibă integrat modulul corespunzător de pe platformă, de la inițiere, consultare șamd.	

		(2) După aprobarea de către autoritatea competentă a proiectului de decizie, autoritatea publică – autor plasează pe portalul de participare publică referința la decizia aprobată, înregistrată în Registrul de stat al actelor juridice legis.md sau Registrul de stat al actelor locale actelocale.gov.md. (3) În cazul proiectelor de decizii transmise spre aprobare Parlamentului, autoritatea publică – autor plasează pe portalul de participare publică referința la proiect de pe site-ul Parlamentului. (4) Pe site-ul Aparatului Președintelui Republicii Moldova, prin referință (hyperlink) la portalul de participare publică, se publică următoarele informații: a) proiecte de legi recepționate spre promulgare; b) proiecte de legi transmise spre reexaminare Parlamentului; c) proiecte de legi promulgate. (5) În caz de retragere a unui proiect de decizie din procesul decizional, autoritatea publică-autor, publică pe portalul de participare publică anunțul privind retragerea proiectului de decizie, cu argumentarea motivului de retragere.		
18	Inițiativa civică.	Articolul 18. Înregistrarea și înaintarea inițiativei civice (1) Cetățenii Republicii Moldova pot propune autorităților publice inițierea elaborării unei decizii, inclusiv de modificare sau actualizare a deciziilor în vigoare, prin intermediul platformei e-Democrație. (2) Înregistrarea și înaintarea inițiativelor civice se realizează doar în urma autentificării prin mijloace de identificare electronică a autorilor, în modul stabilit de Guvern. (3) Inițiativa civică conține următoarele elemente: a) descrierea problemei care urmează a fi soluționată prin decizia propusă; b) principalele elemente ale deciziei propuse; c) după caz, proiectul de decizie; d) după caz, alte informații și materiale relevante deciziei propuse. (4) Inițiativa civică trebuie să corespundă următoarelor criterii: a) conține elementele obligatorii prevăzute alin. (3) lit. a) și b); b) poate face obiectul unei decizii în sensul art. 2;	1. Prevederea privind necesitatea obligatorie a semnăturii digitale este discriminatorie față de persoanele care nu au acces la internet sau semnătură electronică, (decalajul digital). Recomandăm să fie luat în calcul procedura similară de colectare a semnăturilor pentru candidații la alegeri, unde semnăturile electronice se contrapun cu cele fizice și se calculează împreună: https://cicde.md/wp-content/uploads/2023/10/Ghidul-candidatului-la-AP_2025_site.pdf Trebuie consolidată infrastructura de acces pe edemocratie.gov.md. Autentificarea prin semnătură electronică sau IDNP este justificată pentru integritate și prevenirea abuzurilor, însă implementarea trebuie să fie simplă, funcțională și bine explicată. Centrele de asistență din biblioteci, primării sau oficii poștale trebuie susținute prin instruire și buget, altfel rămân o prevedere formală. Oricum, autoritățile ar putea căuta soluții și pentru a combina semnăturile colectate pe hârtie. 2. Trebuie reglementată obligativitatea/procedura de înregistrare a instituțiilor pe platforma edemocratie.gov.md, și atribuțiile de monitorizare a răspunsului la inițiativele civice, procedura de contestare, etc. 3. Recomandăm ca termenul „cetățeni” la alineatul (1) să fie înlocuit cu „părțile interesate”, or credem că și persoanele juridice, persoanele	

		c) țin de competența unei autorități publice; d) nu conține limbaj necenzurat sau ofensator; e) nu conține amenințări la securitatea națională, la ordinea publică sau la viața și sănătatea persoanelor; f) nu este identică cu o altă inițiativă civică care a fost publicată pe platforma e-Democrație; g) nu vizează: 1) suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora; 2) alegerea, numirea, demiterea persoanelor în/din anumite funcții, care țin de competența Parlamentului, a Președintelui Republicii Moldova și a Guvernului; 3) subiecte ce contravin garantării autorității și imparțialității justiției; 4) subiecte ce aduc atingere normelor constituționale. (5) La recepționarea notificării platformei e-Democrație, autoritatea publică vizată, examinează prealabil conformitatea inițiativei civice criteriilor prevăzute la alin. (4) și decide publicarea acesteia pe partea publică a platformei. (6) În cazul constatării neconformității inițiativei civice elementelor și criteriilor menționate la alin. (3) și (4), inițiativa civică nu este publicată pe partea publică a platformei e-Democrație, fapt despre care este notificat autorul inițiativei civice. (7) Autorul inițiativei civice, în termen de 15 zile lucrătoare, poate reformula inițiativa civică în conformitate cu elementele și criteriile menționate la alin. (3) și (4) și a o înainta repetat.	străine sau apatride ar putea fi subiecți 4. Mecanismul de monitorizare trebuie clarificat. Raportarea anuală este un început, însă este necesară desemnarea explicită a unei autorități care să urmărească respectarea termenelor, publicarea proceselor-verbale și calitatea motivării, precum și introducerea unor consecințe administrative pentru nerespectarea obligațiilor. Evaluarea calitativă a unui instrument nou ar trebui realizată mai frecvent decât o dată la trei ani.	
19		Articolul 19. Colectarea semnăturilor (1) După publicarea inițiativei civice în conformitate cu art. 18, părțile interesate pot să se alăture inițiativei prin susținerea acesteia exclusiv în format electronic, prin platforma e-Democrație. (2) Inițiativele civice pot fi susținute doar de cetățenii Republicii Moldova care au atins vârsta de 16 ani. (3) Cetățenii pot susține o inițiativă utilizând una dintre următoarele metode de autentificare: a) semnătura electronică calificată recunoscută de stat; b) autentificare unică prin IDNP, cu verificarea identității în registrul de stat al populației.		

		(4) Pentru cetățenii care nu dispun de echipamente sau competențe digitale, accesul la platforma e-Democrație se asigură prin: a) centrele unificate de prestare a serviciilor publice; b) biblioteci publice, primării sau oficii poștale desemnate, dotate cu tehnică de calcul și conexiune la internet. (5) Termenul pentru colectarea semnăturilor este stabilit de autorul inițiativei civice, însă nu poate fi mai mic de o lună. (6) Pragul minim de semnături de susținere pentru inițiativa civică inițiată: a) la nivel național este de 10 000 de semnături; b) în unități administrativ-teritoriale cu o populație peste 500 mii locuitori – 5 000 de semnături; c) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de la 100 000 până la 499 999 locuitori – 4 000 de semnături; d) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de la 50 000 până la 99 999 locuitori – 2000 de semnături; e) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de la 20 000 până la 49 999 locuitori – 1000 de semnături; f) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de la 5000 până la 19 999 locuitori – 500 de semnături; g) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de la 2000 până la 4 999 locuitori – 200 de semnături; h) în unități administrativ-teritoriale cu o populație de până la 1999 locuitori – 100 de semnături.		
20	Examinarea inițiativelor civice de către autoritățile publice	Articolul 20. Examinarea inițiativelor civice de către autoritățile publice (1) În termen de o lună după ce o inițiativă civică acumulează numărul necesar de semnături, autoritatea publică vizată organizează o ședință de consultare publică în privința inițiativei. În acest scop, autoritatea publică plasează pe portalul de participare publică un anunț care cuprinde următoarele elemente: a) referința la inițiativa civică supusă dezbaterii;	1. Considerăm că trebuiesc clarificate efectele juridice ale unei inițiative civice: se face consultare publică de inițiere a deciziei, sau se ia decizia dacă inițiativa va ajunge la consultări. Pentru a nu descuraja inițiativa, trebuie de descris faptul că în urma colectării de semnături, vor fi făcute consultări, pe baza unui proiect de decizie elaborat de autoritate. Pentru inițiativa națională, ar putea fi analizată opțiunea transmiterii automate către Parlament sau cel puțin examinarea într-o comisie parlamentară, astfel încât mobilizarea civică să nu depindă exclusiv de decizia instituției vizate. Legătura directă cu legislativul ar putea crește motivația de mobilizare și șansele de impact. Putem face diferența dintre pragurile locale și naționale, care ar fi autoritatea	

	c) formatul ședinței de consultare publică (cu prezență fizică, online sau mixt); d) data și locul ședinței de consultare publică; e) modalitatea de conectare în cazul ședinței de consultare publică desfășurate online sau mixt; f) modul de înregistrare a participanților; g) datele de contact ale persoanei responsabile de organizarea ședinței de consultare publică. (2) Autoritatea publică asigură transmiterea anunțului privind organizarea ședinței de consultare publică a inițiativei civice semnatarilor inițiativei, notificându-i prin intermediul platformei e-Democrație. (3) Autoritatea publică poate informa publicul și prin alte căi de comunicare precum: informarea direcționată prin e-mail, afișarea anunțului la sediul său într-un spațiu accesibil publicului, difuzarea în mass-media centrală sau locală, publicarea pe profilul oficial al autorității pe rețelele de socializare, după caz. (4) În cadrul ședinței de consultare publică, autoritatea publică prezintă inițiativa civică și o supune discuției, urmată de intervențiile verbale ale părților interesate care s-au înregistrat la ședință. (5) Participanții la ședința de consultare publică sunt informați despre timpul alocat intervențiilor individuale, luând în considerare necesitatea asigurării posibilității fiecărui participant de a prezenta opinia. (6) În termen de 10 zile lucrătoare de la desfășurarea ședinței de consultare publică, autoritatea publică plasează pe portalul de participare publică: a) procesul-verbal al ședinței de consultare publică; b) un comunicat cu privire la modul de soluționare a inițiativei civice examinate, care cuprinde: 1) referința la inițiativa civică examinată; 2) mențiunea despre organizarea ședinței de consultare publică în privința inițiativei civice; 3) soluția finală a autorității publice (de acceptare sau de respingere a propunerii de inițiere a elaborării deciziei); 4) motivarea argumentată a soluției finale. (7) Comunicatul cu privire la modul de soluționare a inițiativei civice este publicat concomitent și pe platforma e-Democrație. (8) În cazul în care soluția finală a autorității publice este de a accepta inițierea elaborării deciziei,	publică în cazul celor 10 000 de semnături. În țările care au inițiativă civică autoritatea este Parlamentul și fie trece în comisii parlamentare (Estonia, Letonia), fie poate fi dezbătut în Parlament (Austria, Lituania, Finlanda). Sau pot fi praguri diferențiate ca în Marea Britanie - un nr. când se oferă un răspuns sau o ședință de consultare și alt număr/prag când se dezbate în Parlament. În continuare, astfel de mecanism ocolește Parlamentul. Autoritatea publică (un minister, o direcție) poate decide că o inițiativă civică este respinsă. 2. La art. 20, alin.3., considerăm că autoritatea <i>trebuie</i> să informeze și prin alte căi, nu doar „poate”. 3. Recomandăm evitarea sintagmei „soluție finală” la alineatul (6), pct. 3 și înlocuire cu „decizie motivată”	
--	---	--	--

		inițiativa civică trece în procesul decizional al autorității publice și se desfășoară conform prevederilor prezentei legi.		
21	Capitolul IV Răspunde rea și contestare a	Articolul 21. Răspunderea juridică (1) Încălcarea dreptului de participare a cetățenilor la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor, atrage răspunderea disciplinară, contravențională și civilă, conform legislației. (2) Constituie încălcare a legislației privind participarea publică și se sancționează potrivit legislației fapta funcționarului public sau a demnitarului public care, din motive contrare legii: - nu respectă condițiile generale pentru asigurarea participării publice; - restricționează accesul persoanelor la ședințele de consultare publică; - împiedică implicarea părților interesate în procesul de elaborare a proiectelor de decizie; - limitează nejustificat posibilitățile de înaintare a inițiativelor civice; - refuză examinarea inițiativelor civice; - respinge inițiativa civică fără motivare întemeiată; - împiedică, în procesul decizional, accesul părților interesate la informațiile de interes public, în condițiile Legii nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public; - nu respectă principiile prezentei legi.	1. La alineatul (1) recomandăm substituirea termenului „cetățenilor” cu „părților interesate”. 2. Recomandăm examinarea posibilității includerii unor sancțiuni administrative față de instituție, similare cu cele prevăzute în Legea nr. 148 din 2023 privind accesul la informațiile de interes public. 3. Trebuie prevăzută posibilitatea anulării/suspendării acțiunii actului adoptat cu încălcarea procedurii de participare sau întoarcerea la etapa anterioară. 4. Recomandăm detalierea alin. 2, punctul 2, „nu respectă condițiile generale”. Pot fi introduse mențiuni ce țin de termenele de consultare, publicarea sau nu a sintezei/proceselor verbale etc.	(c) Statele ar trebui să ofere remedii juridice și căi de atac adecvate, eficiente și prompte, inclusiv reparații sensibile la gen, centrate pe victimă și transformatoare, pentru încălcările dreptului de a participa la treburile publice. Statele ar trebui să asigure executarea promptă și eficientă a deciziilor luate de instanțele judecătorești sau de orice alte organisme independente și imparțiale relevante. Astfel de decizii ar trebui să fie accesibile publicului; (Orientările ONU adresate statelor cu privire la punerea în aplicare efectivă a dreptului de a participa la afacerile publice²) Liniile directoare ale Consiliului Europei: 6. <i>Participarea civilă trebuie să fie garantată prin mijloace adecvate, structurate și transparente, inclusiv, dacă este necesar, prin măsuri legislative sau de reglementare care ar putea include dispoziții pentru soluționarea cererilor de recurs sau de despăgubire în caz de nerespectare. Orice limitări sau restricții ale participării trebuie definite în mod clar în acest cadru și trebuie să fie în conformitate cu Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și cu jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului.</i>
22	Mecanism e de contestare	Articolul 22. Mecanisme de contestare a acțiunilor/inacțiunilor autorităților publice (1) Orice persoană care se consideră vătămată în drepturile sale, prevăzute de prezenta lege, poate contesta în instanța de judecată orice acțiune sau inacțiune a autorității administrației publice prin care au fost încălcate prevederile prezentei legi. (2) Contestarea acțiunilor sau inacțiunilor autorităților publice se realizează prin depunerea unei acțiuni în contencios administrativ, care se înaintează și se examinează în conformitate cu prevederile Codului administrativ nr. 116/2018. (3) Acțiunea în contencios administrativ se înaintează în decurs de 30 de zile de la data adoptării unei	1. Recomandăm completarea alineatului (1) după cum urmează: „Orice persoană <i>interesată sau/și</i> care se consideră vătămată ...” 2. În scopul asigurării efectivității dreptului la participare publică în procesul decizional, considerăm necesară prevederea unor <i>remedii care să vizeze actul adoptat cu încălcarea procedurii (suspendare, anulare ori revenire la etapa anterioară)</i>. Fără astfel de sancțiuni, obligațiile de consultare rămân predominant formale, iar încălcarea lor poate fi „acoperită” prin sancționarea ulterioară a persoanei responsabile, fără a înlătura efectele deciziei viciate asupra publicului și părților interesate. Introducerea posibilității de suspendare/anulare este necesară pentru prevenirea unui cerc vicios („adoptă acum, răspunde mai târziu”), în special în domenii în care actele produc efecte rapide și uneori ireversibile (tarife, reguli de furnizare, investiții, delegări, achiziții). Suspendarea efectelor actului până la remedierea procedurii protejează interesul public și persoanele afectate, reduce riscul prejudiciilor dificil de reparat și asigură că consultarea are loc în timp util, înainte	OSCE/OSIHR: <i>„În cazurile în care legislația, deciziile sau alte acte publice au fost adoptate fără respectarea standardelor obligatorii privind participarea publicului: a) Ar trebui să existe proceduri prin care o astfel de legislație, decizii sau acte publice pot fi contestate de către persoanele și asociațiile interesate în fața organismelor judiciare sau a altor organisme independente desemnate; b) Funcționarii guvernamentali și alți reprezentanți ai statului vor fi trași la răspundere pentru încălcarea obligațiilor legale de a asigura procese participative în cadrul proceselor decizionale publice.”</i> (Recomandările OSCE privind consolidarea participării asociațiilor la procesele decizionale publice, 2015) - https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/2/8/151631.pdf

² https://www.ohchr.org/sites/default/files/2021-12/GuidelinesRightParticipatePublicAffairs_web.pdf

		decizii pentru care nu au fost respectate cerințele de participare publică.	de producerea consecințelor juridice și economice. Este necesară pentru a asigura efectivitatea dreptului la participare publică în procesul decizional și pentru a elimina un vid de protecție juridică în materia măsurilor provizorii. În prezent, Codul administrativ, în art. 172, alin. (2) reglementează suspendarea actului administrativ individual defavorabil prin temeiuri generale (suspiciuni serioase privind legalitatea și pericol iminent de prejudicii ireparabile), însă nu reflectă explicit faptul că încălcarea procedurii de participare publică constituie un viciu procedural esențial care, prin natura lui, poate afecta legalitatea și legitimitatea actului și poate face iluzoriu dreptul procedural al publicului dacă efectele actului continuă să se producă până la soluționarea litigiului. Introducerea expresă a temeiului de suspendare în cazul nerespectării regulilor de participare publică este justificată deoarece asemenea încălcări generează un risc structural de ireversibilitate: actele adoptate fără consultare produc efecte imediate (tarife, reguli de furnizare, restricții, autorizări, delegări), iar executarea lor înainte de remedierea procedurii goleşte de conținut participarea publicului, transformând-o într-o formalitate ulterioară, fără capacitatea reală de a influența decizia. Suspendarea are rolul de a păstra utilitatea procedurii participative, de a preveni prejudiciile sociale și economice dificil de reparat, în care sancțiunea persoanei nu repară efectul actului viciat. Totodată, consacrarea explicită a acestui temei sporește previzibilitatea și uniformitatea aplicării măsurilor provizorii: instanța și părțile interesate vor avea un criteriu clar că nepublicarea proiectului/materialelor relevante, nerespectarea termenelor, limitarea accesului la consultări ori lipsa sintezei și a răspunsului motivat pot fundamenta suspendarea, chiar și atunci când evaluarea prejudiciului ireparabil este dificil de cuantificat imediat. În acest mod se consolidează controlul jurisdicțional asupra legalității procedurale, se întărește disciplina administrativă și se garantează că participarea publicului rămâne o condiție reală a bunei guvernări, nu o obligație fără remedii eficiente. Vedeți și analiza Cum asigurăm implementarea standardelor de participare publică, care conține referințe la standarde și practici internaționale.	
23	Prevederi speciale privind examinarea și soluționarea cauzelor de contencios administrativ	Articolul 23. Prevederi speciale privind examinarea și soluționarea cauzelor de contencios administrativ (1) Cauzele de contencios administrativ, intentate conform art. 22, se examinează și se soluționează în procedură scrisă, în termen de cel mult 3 luni de la data acceptării acțiunii. (2) Judecătorul poate dispune citarea participanților la proces dacă apreciază acest fapt ca fiind necesar sau dacă admite solicitarea reclamantului de a examina acțiunea în ședință publică. Judecătorul poate respinge o astfel de solicitare în cazul în care consideră că, ținând cont de împrejurările cauzei, nu sunt necesare dezbateri publice. Respingerea se dispune printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată odată cu fondul.	Art 23 (3) „judecătorul poate prelungi termenul de judecare a cauzei cu cel mult 3 luni” – un termen prea lung pentru acte intrate în vigoare.	

		(3) Dacă există temeiuri rezonabile, judecătorul, prin încheiere motivată, poate prelungi termenul de judecare a cauzei cu cel mult 3 luni. Încheierea de prelungire a termenului de judecare a cauzei poate fi contestată odată cu fondul. (4) Hotărârea judecătorească poate fi atacată cu apel, care se examinează în condițiile prezentului articol. Deciziile instanței de apel nu se supun recursului, fiind definitive și irevocabile de la pronunțare.		
24	Capitol V. Raportare și monitorizare	Articolul 24. Raportarea și evaluarea generală a autorităților publice privind participarea publică în procesul decizional (1) Persoana responsabilă de coordonarea participării publice în procesul decizional al autorității publice-autor întocmește anual, până la data de 20 februarie, un raport privind participarea publică în procesul decizional pentru anul precedent și îl publică prin referință (hyperlink) la portalul de participare publică, pe site-ul web oficial al autorității publice-autor. (2) Raportul prevăzut la alin. (1) cuprinde cel puțin următoarele informații: a) numărul de anunțuri privind inițierea elaborării proiectelor de decizii; b) numărul de proiecte de decizii consultate public, dezagregat pe formele de consultare; c) numărul de ședințe de consultare publică organizate de autoritatea publică-autor, dezagregat pe formele de consultare publică; d) numărul de recomandări recepționate în cadrul procesului decizional; e) numărul de decizii adoptate de autoritatea publică-autor sau de autoritatea publică împuternicită cu aprobarea, adoptarea sau emiterea deciziei, dezagregat pe tipul acestora; f) numărul de proiecte de decizii retrase din procesul decizional; g) numărul inițiativelor civice examinate; h) numărul inițiativelor civice acceptate. (3) La solicitarea Cancelariei de Stat, autoritatea publică-autor prezintă și alte informații aferente procesului decizional. (4) Raportul anual se publică în format deschis și reutilizabil pe portalul de participare publică și pe site-ul	1. Considerăm că articolul dat trebuie să prevadă implicarea organizațiilor societății civile, a consiliilor locale/raionale de participare sau/și altei entități independente în monitorizarea periodică și nu doar în evaluarea o dată la trei ani. 2. Pentru a asigura participarea publică la toate etapele procesului decizional (și ale ciclului de politici) recomandăm adăugarea unui Capitol nou privind participarea publică în monitorizarea și evaluarea deciziilor și politicilor (Vezi recomandarea din următoarea secțiune) 3. Rapoartele anuale ar trebui să includă și indicatori calitativi, pe lângă cei cantitativi menționați. 4. Considerăm necesară și detalierea prevederilor privind raportarea asupra utilizării platformei edemocratie.gov.md (respectiv a capitolului privind inițiativa civică)	

		web oficial al autorității publice-autor prin referință (hyperlink) la portalul de participare publică. (5) Anual, până la sfârșitul lunii aprilie, Cancelaria de Stat elaborează și publică, pe site-ul web oficial al Guvernului și pe portalul particip.gov.md, raportul anual generalizat privind participarea publică în procesul decizional, care constă în analiza datelor statistice generalizate, prezentate de autoritățile publice conform alin. (2). (6) La fiecare trei ani de la intrarea în vigoare a prezentei legi, Cancelaria de Stat efectuează evaluarea periodică a calității participării publice în procesul decizional al autorităților publice-autor conform metodologiei aprobate prin ordinul Secretarului general al Guvernului. (7) Raportul de evaluare periodică și recomandările acestuia sunt consultate cu autoritățile publice și organizațiile societății civile ce desfășoară evaluări alternative ale participării publice în procesele decizionale ale autorităților publice. (8) Raportul de evaluare periodică poate conține recomandări din evaluările alternative desfășurate de organizațiile societății civile. (9) Raportul de evaluare periodică se publică pe site-ul web oficial al Guvernului și pe portalul național de participare publică până la data de 1 iulie a anului desfășurării evaluării. (10) Implementarea recomandărilor Raportului de evaluare periodică sunt obligatorii pentru autoritățile publice.		
			<i>Propunere de completare a proiectului de lege cu un Capitol V nou privind participarea publică la monitorizare și evaluare.</i> <i>Capitolul V, va deveni Capitolul VI ș.a.m.d.</i> CAPITOLUL V. (NOU) PARTICIPAREA PUBLICĂ LA MONITORIZARE ȘI EVALUARE Articolul 24. Formele participării publice la monitorizarea și evaluare Participarea publică la monitorizare și evaluare poate fi realizată prin: a) transmiterea opiniilor, recomandărilor și constatărilor privind implementarea politicilor publice; b) participarea în consultări publice privind rapoartele de monitorizare sau evaluare; c) participarea în grupuri de lucru, comitete sau alte mecanisme permanente sau temporare de monitorizare constituite de autoritățile publice;	

			d) prezentarea de rapoarte alternative elaborate de organizațiile societății civile sau grupuri de cetățeni; e) accesarea și utilizarea portalului de participare publică și a platformei e-Democrație pentru sesizări, comentarii și monitorizare civică; f) exercitarea inițiativei civice de evaluare a unei politici publice; g) alte forme prevăzute de legislație sau stabilite de autoritățile publice. Articolul 25. Integrarea în mecanismele de monitorizare și evaluare (1) Autoritățile publice pot constitui grupuri de monitorizare și evaluare cu participarea reprezentanților societății civile, inclusiv experți independenți, organizații ale societății civile și reprezentanți ai mediului academic. (2) Membrii desemnați ai părților interesate au dreptul să: a) solicite informații relevante privind politica publică supusă evaluării; b) participe la ședințe și discuții tematice; c) prezinte opinii și recomandări care sunt examinate în mod obligatoriu de autoritatea publică; d) acceseze datele și rapoartele necesare analizei. (3) Autoritatea publică asigură condițiile necesare pentru participarea efectivă, inclusiv accesibilitatea informațiilor și adaptarea formatelor pentru persoanele cu dizabilități. Articolul 26. Rapoarte alternative și sesizări publice (1) Părțile interesate pot elabora și prezenta rapoarte alternative privind implementarea politicilor publice. (2) Rapoartele alternative se publică pe portalul de participare publică, iar autoritatea publică-autor este obligată să analizeze și să răspundă public la constatări și recomandări. Articolul 27. Răspunsul autorităților publice privind recomandările (1) Autoritățile publice - autor examinează toate recomandările primite în procesul de monitorizare și evaluare și formulează un răspuns public motivat. (2) Răspunsul include: a) recomandările acceptate și măsurile de implementare; b) recomandările respinse și motivele respingerii; c) recomandările care necesită examinări suplimentare și termenul de reluare a discuțiilor. (3) Răspunsurile sunt publicate în format deschis pe portalul de participare publică. Articolul 28. Evaluarea participativă periodică (1) Autoritățile publice supun politicile publice unei evaluări participative periodice o dată la cel puțin 3 ani sau conform ciclului de planificare strategică în domeniu. (2) Evaluarea participativă include: a) analiza impactului politicii; b) evaluarea eficienței și eficacității măsurilor; c) analiza cost-beneficiu; d) consultarea părților interesate și integrarea opiniilor acestora; e) analiza riscurilor și recomandări pentru îmbunătățiri. (3) Raportul de evaluare este supus consultării publice și publicat în termen de 10 zile lucrătoare de la finalizare. Articolul 29. Resurse pentru participarea civică în monitorizare și	
--	--	--	--	--

			evaluare (1) Autoritățile publice planifică și alocă resursele financiare, umane și tehnice necesare pentru desfășurarea proceselor participative de monitorizare și evaluare. (2) Autoritățile publice pot dezvolta programe de consolidare a capacităților părților interesate, în special ale grupurilor vulnerabile, privind monitorizarea politicilor publice.	
25	Dispoziții finale	Articolul 25. Dispoziții finale (1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 ianuarie 2027. (2) La data intrării în vigoare a prezentei legi, se abrogă Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. (3) Guvernul, până la intrarea în vigoare a prezentei legi: a) va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în concordanță cu prezenta lege; b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.	Data fiind introducerea articolului 22 care prevede procedura de contestare în contencios administrativ, considerăm că urmează a fi abrogată litera d) a alin.3 din Articolul 2 din Codul Administrativ care prevede că prevederile codului nu se aplică procedurii de elaborare și adoptare a actelor normative. Dacă rămîne în vigoare, această norma va face imposibilă aplicarea articolului 22 din lege.	
26	Dispoziții tranzitorii	Articolul 26. Dispoziții tranzitorii (1) În perioada aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, pentru transpunerea legislației Uniunii Europene, în cazul necesității urgente de a adopta o decizie, autoritatea publică-autor poate stabili termene mai restrânse pentru înaintarea recomandărilor de către părțile interesate, la etapele de inițiere și de consultare publică, care nu pot fi mai mici de 5 zile lucrătoare. (2) Anunțul de consultare publică, însoțit de proiectul de decizie care urmează a fi adoptat în conformitate cu alin. (1), este publicat pe portalul de participare publică, cu indicarea motivelor care au stat la baza aplicării alin. (1). (3) Consultările publice în privința proiectelor de decizii care au fost inițiate până la data intrării în vigoare a prezentei legi, continuă conform reglementărilor valabile până la data intrării în vigoare a prezentei legi. (4) Acțiunile în contencios administrativ și cererile de chemare în judecată înaintate până la intrarea în vigoare a prezentei legi se examinează și se soluționează conform legislației în vigoare la data înaintării acțiunii.	Există riscul că pretextul „aderării la UE” poate fi abuzat astfel încît se va crea un regim de „urgență permanentă” care va zădărnici aplicarea legii. Autoritățile vor putea folosi această clauză pentru orice act controversat, iar participarea publică va devini formalitate de 5 zile, cu riscul de a exclude grupurile marginalizate și vulnerabile. Propunem revizuirea acestui articol, pentru a stabilit exact și limitativ condițiile necesității urgente și a termenelor corespunzătoare, altele decît cele prevăzute la art. 16. Una din propunerile de ajustare, venite în cadrul dialogului de politici, ar fi adăugarea unui nou alineat, după cum urmează: <i>(3) În termen de maximum 30 de zile lucrătoare de la data adoptării deciziei în condițiile alin. (1), autoritatea publică-autor organizează consultarea publică completă conform prevederilor prezentei legi (art. 11–15). În urma acestei consultări, autoritatea publică-autor este obligată să modifice sau să retragă actul adoptat în regim de urgență dacă recomandările recepționate și acceptate impun acest lucru.</i>	

